

Till Utbildningsdepartementet
Diarienummer: U2024/01680

Remissyttrande över *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid* SOU 2024:42

Inledning

Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) är en av de utsedda remissinstanserna för betänkandet *Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid* SOU 2024:42. SHR bedriver och företräder verksamheter som till stor del samarbetar med folkbildningen. SHR:s synpunkter gäller därför såväl de förslag som påverkar länsförbunden och de lokala hemslöjdsföreningarna, såväl som riksförbundet, slöjdare och Hemslöjden i stort.

I en tid där forskare och samhällsvetare är eniga om att klyftorna i det svenska samhället kraftigt ökat, anser SHR att folkbildningen och det statliga stödet är viktigare än på länge. Att delta i folkbildningen innebär möjlighet att tillsammans med andra fördjupa sig i olika ämnen, men också möta andra, bryta ensamhet och få upp ögonen för nya perspektiv och infallsvinklar. Betydelsen av utveckling i hela Sverige kan inte nog betonas.

SHR ser därför med oro på vad den stora neddragningen av det statliga stödet till studieförbunden har och kommer att innebära för våra medlemsföreningar de närmaste åren. Vi ser redan nu effekterna. Utredningen och dess slutsatser är av denna anledning extra angelägen.

SHR:s yttrande följer betänkandets uppställning.

Synpunkter på förslaget

10.2 Folkbildningens bidrag till andra politikområden

SHR har bidragit med inspel, både muntligen och skriftligen, redan under arbetet med utredningen. Det avspeglas glädjande nog i kapitel 10, där det tydligt beskrivs hur viktiga studieförbund och folkhögskolor är för slöjd och konsthantverk, bland annat genom kursverksamhet för att bevara, förnya och utveckla slöjd- och hantverkskompetenser, folkhögskolornas viktiga roll som arbetsgivare för slöjdare samt att studieförbunden och folkhögskolorna kan hjälpa till med välutrustade och anpassade lokaler för föreningarnas kursverksamhet (s. 252). Det resulterar inte i några förslag, men SHR hade gärna sett en fördjupad studie kring framförallt folkhögskolornas roll som utbildare och arbetsgivare för konstnärliga yrken och yrkesutövare.

12.3 Utredningens förslag på mål och målstruktur

SHR ställer sig bakom det övergripande målet samt delmålen för folkbildningen i stort. Samt även syftet med statens stöd till folkbildningen. Däremot menar SHR att påverkansmålet för

den enskilde personen, det som i nuvarande syften beskrivs: ”bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen.” saknas som dimension i förslaget till nya mål. Det är tillsammans med andra som delaktighet kan uppnås och det är också utifrån den enskildes kunskap och förutsättningar som folkbildningen har sin särart och kompletterar annan utbildning. Det är också utifrån den enskildes behov som både folkhögskolor och studieförbund anpassar undervisning och därmed också möjliggör att t.ex. personer som tidigare misslyckats i gymnasiet kan klara gymnasiebehörighet via Allmän kurs på folkhögskola. Men det möjliggör också att olika deltagare på särskild kurs, t.ex. inom slöjd- och andra estetiska utbildningar, kan bidra med olika kompetenser och kunskaper. En person som kommer direkt från gymnasiet kanske kan bidra med ett mer teoretiskt perspektiv medan en person som arbetat eller är autodidakt kan bidra med en mer praktisk kunskap. Det är just detta som gör folkhögskolornas sätt att undervisa unika.

Det är bra att utredningen trycker på att folkbildningen ska vara en angelägenhet för fler, men SHR ser samtidigt att det finns en problematik i att målen fokuserar på kvantitativa snarare än kvalitativa mål.

I övrigt har de övergripande målet och delmålen blivit tydligare. SHR menar att det förstås är oerhört viktigt att kulturen fortfarande tydligt finns med i delmål 2: ”Att fler människor intresserar sig för kulturell utbildning och bildning samt att delaktigheten i kulturlivet ökar och breddas.” I beskrivningen av delmålet trycker utredningen på att folkbildningen på olika sätt bidrar till kulturlivet i hela landet och är en central del för den kulturella infrastrukturen. SHR vill framförallt framhålla studieförbunden som står för en viktig infrastruktur och möjlighet för kulturföreningar att vara verksamma i hela Sverige. Speciellt för föreningar som inte har råd med egna lokaler. Att kulturen dessutom placeras som delmål två tolkar SHR att folkbildningens roll för kulturområdet är förstärkt i förslaget, vilket är en styrka.

SHR ställer sig bakom att utredningen så tydligt pekar ut vikten av att folkbildningen bidrar till att fylla viktiga utbildningsbehov när det gäller kulturutbildningar under delmål 3 ”Att fler människor får nya och återkommande möjligheter att gå vidare i arbetsliv och studier”. Speciellt inom slöjdområdet är vissa av dessa utbildningar ovärderliga. SHR vill också poängtera att det är viktigt att det fortsatt finns en frihet för folkhögskolorna att bestämma vilka kurser de ska erbjuda. Den friheten gör att de kan fånga upp olika traditioner i olika delar av landet, men också att de via utbildningsnätverk gemensamt kan bestämma vilken skola som erbjuder utbildning inom små/smala yrken (så man inte konkurrerar ut varandra).

16.5 Öppen redovisning av samverkan med andra

SHR ställer sig bakom att studieförbund och folkhögskolor på ett övergripande plan redovisar vilka samverkanspartners de haft under föregående år. Det kan ge en större synlighet kring vad folkbildningen bidrar med. SHR ser dock en risk att en alltför detaljerad redovisning kan leda till en ökad administration hos folkbildningen och dess samverkanspartner. Detta är organisationer som redan idag har inga eller få administrativa resurser. Redovisningen bör därför vara proportionerlig och funktionell.

Stockholm 2024-10-29

Styrelsen för Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund

Lena Lundkvist, förbundsordförande, Nacka
Elisabeth Bjar, förste vice ordförande, Stockholm
Håkan Liby, andre vice ordförande, Uppsala
AnnaSara Perslow, ledamot, Göteborg
Helena Åberg, ledamot, Stigtomta
Joanna Stridh, ledamot, Rättvik
Anny Liivamäe, ledamot, Nyköping
Elise Tullnär Nilsson, ledamot, Jokkmokk
Maria Eklind, ledamot, Vaggeryd
Lotta Ahlvar, suppleant, Stockholm
Anne-Marie Lindén, suppleant, Ängelholm
Emma Andersson, suppleant, Göteborg

Om Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR)

SHR:s grundsyn är att tillvarata, utveckla och förnya slöjden som kultur och näring. SHR består idag av ett 90-tal medlemsföreningar i hela landet, med drygt 13 000 enskilda medlemmar. De arrangerar aktiviteter som lockar ungefär 100 000 deltagare per år och den ideella insatsen motsvarar så många som ungefär 80-90 helårstjänster. En tredjedel av hemslöjdskonsulenterna är dessutom anställda av länsförbunden. SHR är därmed en viktig aktör för att uppfylla de kulturpolitiska målen om att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att "främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor" samt "främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas". I juni 2024 utsågs SHR till ackrediterad NGO vilket ger SHR en viktig, rådgivande roll inom Unesco och det nationella och internationella arbetet med det immateriella kulturarvet.